

Analýzy Ladislava Čúzyho v podstatě potvrzují tezi o vnitřní diferencovanosti štúrovské gene-
race, kterou slovenská literární historiografie již všeobecně akceptovala, a podávají výklad jedné
z příčin tohoto stavu. Štúrovský přednáška jako důležitý faktor vnitřního napětí uvnitř „štúrovské
družiny“ byly v přímém rozporu s rodícím se romantickým ideálem dobové umělecké praxe, jak
jej představoval zejména byronovský model romantismu. Nehledě na to se staly estetickým, filozo-
fickým, politologickým i literárněteoretickým základem, s nímž se jeho současníci i následovníci
museli a – jak o tom svědčí monografie L. Čúzyho – stále musí vyrovnávat.

Milan Pokorný

K PADESÁTILETÍ RUSISTIKY V PREŠOVĚ

Hľadanie ekvivalentnosti II. (V poiskach ekvivalentnosti II.) (eds. J. Sipko, A. Antoňák). Prešovská
univerzita, Filozofická fakulta, Prešov 2004, 608 s.

Předkládaný sborník *Hledání ekvivalentnosti II.* přináší příspěvky z mezinárodní vědecké kon-
ference rusistů, která se konala 17.–19. června 2004 v Prešově. Uspořádala ji Katedra rusistiky
a translologie Filozofické fakulty Prešovské univerzity v Prešově u příležitosti dokončení dvou
grantů pod vedením A. Antoňáka a J. Sipka a 50. výročí vzniku vysokoškolské rusistiky v Prešo-
vě. Konala se ve čtyřech sekcích: lingvistické, literárněvědné, kulturologické a lingvodidaktické
a překladatelské. Objemný sborník obsahuje na sedm desítek referátů a z prostorových důvodů není
možné se všem věnovat podrobně; proto se pokusíme stručně zachytit celkový charakter sborníku.

V nejpočetněji zastoupené lingvistické sekci (šestadvacet textů) převládaly příspěvky s kom-
parativní tematikou. J. Benkovičová se zaměřila na otázku univerbace v ruštině a slovenštině,
A. Brandner na postavení obourodých podstatných jmen v češtině a ruštině, M. Vojtková srovná-
vala pluralia tantum v slovenštině, ruštině a polštině, J. Dudášová-Kriššáková fonologický systém
slovenštiny a ruštiny z typologického hlediska a J. Ruferová sedmý pád s předložkou *pered* v češ-
tině a ruštině; srovnávání jazykových otázek ruštiny (resp. ukrajinštiny) s češtinou či slovenštinou
se věnovaly i další referáty. Jazykový aspekt evropské integrace zkoumala J. Monkoša-Bogdan,
profesně orientovaný žargon mládeže S. Gojdova a lexikální zvláštnosti poezie ruského symbolis-
mu S. Koryčánková. L. Mrovceva obrátila svoji pozornost na aktuální frazeologizmy v hospodář-
ských periodikách a L. Vobořil na jazykové zvláštnosti úřední korespondence. Tato sekce přinesla
i studie o chybách při přepisování starých textů (L. Čokinová), o církevních slavismech v tvorbě
současných ruských prozaiků (P. Šíma) či o biblických frazérech v dílech V. S. Solovjova (M. Plat-
ková) ad. Nejspíše omylem byl do této sekce zařazen referát J. Dohnala o modelech světa a jejich
typologii, patřící spíše do sekce literárněvědné nebo kulturologické.

V literárněvědné sekci se A. Antoňák věnoval sociokulturnímu problému vztahu textu a reality,
L. Bělovičová současným ruským autorům, do jejichž děl se promítla křesťanská témata, a R. Hříb-
ková fenoménu dětství a jeho interpretaci v ruské literatuře. I. Balog představil nejvýznamnější
autory méně známé literatury národa Komí. M. Enčev se zaměřil na jedno z nejslavnějších děl
socialistické dětské literatury *Pavlik Morozov* od V. Gubareva, V. Žemberová na princip krutosti
v roli subjektu v epickém textu a S. Kalousková na osobu A. S. Šlepeckého a jeho práce o litera-
tuře Podkarpatské Rusi. I. Pospíšil analyzoval proměny ruské literární vědy na přelomu tisíciletí,
X. Činčurová díla M. Arcybaševa, F. Sogoluba, A. Bělého a fotografie J. Saudka, H. Ulbrechtová
poezii O. Mandelštama a A. Kušnera. A. Červeňák poukázal na to, že literatura a umění se vyvíjely
od antropomorfizmu k antropocentrismu, což dokazují antropomorfizmy na nejnižší (sémantické),
ale i nejvyšší úrovni literárního díla.

Kulturologická a lingvodidaktická sekce přinesla příspěvky o mentalitě ruské kultury (R. Belou-
sova), o obrazu Ruska v současné ruské próze (T. Grigorjanová), o symbolice v ruské publicistice
(N. Děmjanova) či o jazykové adaptaci emigrantů (A. Klimučkova). J. Sipko rozebral vztah jazyka,
mentality a patriotismu u Rusů a Slováků. Pět slovenských překladů románu *Vzkříšení* L. N. Tolsté-

ho analyzoval D. Tellingera a R. Rivera se zaměřila na kulturní a historický typ ruského národního vědomí.

V poslední – překladatelské – sekci J. Zozulák komentoval historicky první řecko-slovenský slovník, I. Kupková se podívala očima překladatelky na román P. Krusanova *Ukus angela* a autorská dvojice Mikšovicová – Obická se věnovala názvům nápojů v díle *Moskva – Petušky* V. Jerofejeva. O. Richterek se zaměřil na roli metafory při překládání poezie na příkladu českých překladů Jeseninových *Perských motivů*. O jazyku ruské úřední korespondence hovořila D. Poračeva – poukázala na velké množství internacionalismů a anglicismů.

Josef Šaur

NOVĚ O PŘEKLADU

Mária Kusá: *Preklad ako súčasť dejín kultúrneho priestoru*. Ústav svetovej literatúry SAV, Bratislava, 2005, 176 s.

Bratislavská badatelka Mária Kusá si získala jméno soustavným výzkumem dějin ruského překlada na Slovensku, jímž systematicky navazuje na svoje předchůdkyně Emu Panovovou a Soňu Lesňákovou. V Ústavu světové literatury SAV je vedoucí týmu, který se již řadu let věnuje výzkumu této problematiky, jak to dokládá její předchozí monografie *Literárny život, literárne dianie, literárny proces. Vnútroliterárne a meziliterárne súvislosti ruskej literatúry 20. storočia* (VEDA, Bratislava 1997).

Dokladem této aktivity jsou i práce dalších badatelů, prezentované ve sbornících K otázkám teorie a dějin překlada na Slovensku I, II, III (SAV, Bratislava 1993, 1994, 1995) a především v šesti svazcích Stručných dějin překlada na Slovensku, mapujících postupně slovenskou recepci italské, chorvatské (2 sv.), ruské, maďarské a rumunské literatury (1994, 1997, 1998, 2000, 2000, 2002). Výzkum podporovaný granty tak má větší možnosti jít do hloubky i šíře než je tomu v ČR. Jako příklad lze uvést někdejší podnět ČSAV zmapovat českou recepci slovanských literatur, který se dočkal tisku až po řadě let, takže se ho někteří autoři ani nedožili. Tak tomu bylo např. s Východoslovanskými literaturami v českém prostředí do vzniku ČSR, které nakonec vyšly jen díky soukromé iniciativě jako skriptum (D. Kšicová a kolektiv, MU, Brno 1997). V Praze pak je zájem o tento typ bádání soustředěn spíše kolem Ústavu translologie, pořadajícího nákladné mezinárodní i skromnější jednodenní konference, kde se mají možnost prezentovat i mimopražští odborníci, zvaní rovněž k účasti na dalších publikacích. Některé z nich však utrpěly diluviální praxi vydavatelství Karolinum, vydávajícího knihy s více než pětiletým zpožděním. Poněkud skromnější podobu než na Slovensku má proto i analogický počín tohoto centra – Kapitoly z dějin českého překlada (Karolinum, Praha 2002).

Recenzovaná monografie M. Kusé vznikla podobně jak tomu bylo i v předchozí její práci soustředěním a přepracováním řady dříve publikovaných studií. Výsledkem je zajímavá kniha, posuzující fenomén překlada ve slovenské kultuře 20. století, překlada v česko-slovenských souvislostech a pragmatické souvislosti překlada uměleckých textů. Dvě úvodní kapitoly, sledující komunikativní charakter uměleckého překlada a problematiku dějin překlada, mají širší metodologický význam. Autorka si v nich klade v návaznosti na Dionýze Ďurišinu řadu otázek, v jejichž centru je chápání pojmu světová literatura a místa, jež v ní zaujímá překlada a jeho orientace na různé typy literatury včetně bestselleru. Do popředí také zcela logicky vystupují i souvislosti geopolitické, v Evropě zvláště markantní na přelomu tisíciletí. V další kapitole autorka uvádí jako modelující principy překládání na prvních dvou místech faktory národně-politické a sociokulturní, za nimiž teprve nastupuje systém literární. Po stručném přehledu historického vývoje slovenského překlada od středověku až po současnost autorka uzavírá opět kladením otázek, týkajících se smyslu překlada literárních děl jako způsobu komunikace mezi národy, jazyky a kulturami. Zcela nezadatelné místo má pak překlada v národní kultuře.